

radicem libertatis, non tamen dicere id satis esse ad libertatem formalem actus, nec dicere non posse hominem impediri ne cum tali iudicio libere velit, sed necessario. Neque ex illo principio id sequitur.

CAPUT V.

QUIBUS MODIS POSSIT DEUS FACERE UT VOLUNTAS NECESSARIO VELIT OBJECTUM ACTUALI JUDICIO RATIONIS INDIFFERENTER PROPOSITUM.

1. *Duo modi necessitatis secundæ sententiæ.* — In hoc capite de posteriori sententiâ in præcedenti capite relata dicendum est, ejusque fundamento est satisfaciendum; in quo recte sumebatur duos tantum esse modos quibus hæc necessitas possit a Deo immitti voluntati. Unus est per antecedentem mutationem factam in voluntate, distinctam realiter ab ipso actu amandi, seu volendi, qua ita voluntas impellatur in suum actum, ut necessario illum eliciat. Alter est, si Deus per seipsum immediate faciat voluntatem necessario velle, non per aliquid prævium distinctum ab ipso velle, sed per actionem ipsam imbibitam in ipso velle, quæ, ut est a Deo, habet rationem auxilii, seu concursus simultanei cooperantis cum ipsa voluntate. Ultra hos autem duos modos non potest alius cogitari, quia, præter antecedentem et comitantem motionem, solum potest dari aliqua motio subsequens ad operationem voluntatis; hæc autem, sive subsequatur tempore, sive tantum natura, non datur propter actum quem supponit, sed propter alium posteriorem effectum; quia talis motio subsequens jam supponit actum factum, et consequenter etiam supponit illum libere factum, si nulla alia mutatio præcesserit, quæ voluntatem necessitaverit. Ergo per motionem subsequentem non potest voluntas necessitari ad productionem sui actus. Dico autem *ad productionem*, quia licet actus libere sit productus, poterit per subsequentem motionem voluntas necessitari ad perseverandum in tali actu; tamen jam illa motio erit præcedens vel concomitans ad ipsam continuationem actus, et ita necessitas nunquam nisi ex antecedente vel comitante mutatione provenire potest. Utrumque autem modum istorum impugnavimus pro contraria sententiâ argumentando. Scotus vero in 4, distinct. 49, quæst. 6, § *Dico ergo*, significat priorem modum necessitandi voluntatem per aliquid illi impressum, quod non subdatur in usu potestati voluntatis, esse contra libertatem

ejus, quia ipsa (inquit) non esset voluntas, nisi esset causa prior respectu habitus sui, et ita nata uti suo habitu, et determinare illum, etc. Alterum autem modum admittit esse possibilem, quia non est contra naturam potentiæ liberæ, quod impediatur ab actione, vel determinetur a causa priori se, cujusmodi est voluntas divina. Nos autem credimus utrumque modum esse Deo possibilem, quia neuter sufficienter ostenditur impossibilis, quod satis est ut dicamus per divinam omnipotentiam fieri posse.

2. *Prima assertio.* — Primo ergo dicimus probabile esse posse Deum imprimere aliquid voluntati distinctum realiter ab actu volendi, necessitans illam ad volendum objectum, etiamsi, per iudicium rationis, ut ex se indifferens propositum sit. Hanc conclusionem in re ipsa (ut nobis videtur) admittunt auctores prioris sententiæ, capite superiori tractatæ, licet verbum necessitandi catholice negent. Fatentur enim posse Deum imprimere talem motionem præviam voluntati, quæ illius potestati non subiaceat, quantum ad usum, sed potius illam sibi subiciat, et obsequentem faciat, ita ut non possit voluntas illi impressioni resistere, nec se continere quin velit, stante tali impressione, seu prævia motione; et nihilominus negant hanc esse necessitatem (ut sic rem explicem) voluntatis, sed vocant illam prædeterminationem. Nos tamen inter hæc duo nescimus distinguere, quod infra in lib. 3 et 5 late tractandum est, et ideo dicimus auctores illos in re ipsa admittere quod in hac conclusione nos intendimus, nimirum, possibilem esse præmotionem illam, licet in assertionem quoad verbum necessitandi non consentiant. Alii præterea doctores, qui negant dari de facto talem prædeterminationem, non negant esse possibilem, sed solum de facto dari, quia necessitaret voluntatem, quos nunc in librum quantum remitto. Probatur autem assertio, quia nulla apparet contradictio in hoc quod Deus imprimat voluntati aliquam entitatem, effectricem actus ejusdem voluntatis cum tam intrinseca et naturali determinatione ad exercitium actus, ut ei obsistere non possit voluntas; quæ est enim hæc repugnantia?

3. *Triplex excogitata repugnantia.* — *Solutio primæ difficultatis.* — Triplex certe tantum potest cogitari. Prima sit de genere vel specie talis entitatis, quia non apparet qualis esse possit; aut enim est pura motio, aut est qualitas; primum non est intelligibile, secundum autem videtur repugnare, quia talis

qualitas erit solum actus primus, et ita de se erit separabilis ab actu secundo, et consequenter non inferet necessitatem voluntati. Sed hæc difficultas facile solvitur; omnia enim sententiæ dicentium esse posse puram motionem, quam infra lib. 3 reprobabimus, dicimus illam futuram esse qualitatem, et per modum actus primi, cum fiat a solo Deo, ut supponitur, et detur ad efficiendum actum secundum cum voluntate. Negatur autem inde necessario sequi esse separabilem ab actu secundo, quia ponitur esse determinata ad agendum ex intrinseca et efficacissima inclinatione, et ideo non separatur ab actu secundo, saltem positis omnibus requisitis ad agendum, ut jam explico.

4. *Secunda difficultas.* — Secunda difficultas esse potest, quia talis qualitas nec permanens esse potest natura sua, nec transiens, et ita nullo modo videtur possibilem, quia inter illa duo membra nullum esse medium, opponuntur enim per immediatam contradictionem: voco enim qualitatem permanentem quæ sine actuali operatione perseverare potest in actu primo; transeuntem autem quæ solum, dum operatur, durat. Probatur ergo prior pars antecedentis, quia si illa sit qualitas permanens, non differet ab habitu, qui circa idem objectum et eundem actum versetur, quia erit qualitas de se permanens per modum actus primi, ac subinde difficile mobilis, sicut habitus definiri solet, et sumet speciem suam ab eodem actu et objecto; nihil ergo differet ab habitu; repugnat autem habitum necessitare voluntatem ad agendum; ergo e contrario repugnat talem qualitatem esse habitum; ergo et esse qualitatem permanentem. Altera pars probatur, quia illa qualitas, si detur, erit spiritualis, et non consistit in actuali operatione, nec pendet ab influxu potentiæ creatæ; ergo esse debet natura sua permanens: nam dependentia a sola voluntate Dei non obstat, quia omnes res permanentes illam dependentiam a Deo habent.

5. *Enodatur secunda difficultas.* — Sed hæc etiam difficultas non cogit. Nam imprimis defendi facile potest qualitatem illam posse esse permanentem aliquo modo, quia solum ponitur ut necessitet voluntatem, positus omnibus requisitis ad agendum, et ideo licet non possit separari ab actuali operatione, durante illa suppositione omnium prærequisitorum ad agendum, nihilominus esse poterit talis naturæ ut perseveret in potentia, quamvis auferatur, verbi gratia, objectum vel concursus Dei

simultaneus, et ideo ab actuali operatione cesset. In hoc enim nulla involvitur repugnantia, quia cum illa qualitas detur tanquam principium operationis, ab illa non pendet, per se loquendo, et alioqui quælibet qualitas, quamvis ab intrinseco determinata ad necessario agendum, potest cessare ab operatione ex defectu alicujus conditionis requisitæ, et nihilominus in suo esse perseverare, sicut patet in luce solis, imo et in lumine gloriæ, vel charitate patriæ, quæ omnino determinantur ad suos actus, et ex natura rei necessario illos eliciunt, et quasi necessitant potentias, ut secum illos coefficientiant; et nihilominus, si Deus negaret eis concursum ad efficiendum, cessarent ab operatione, et non propterea statim esse desinerent ex natura rei, et per locum intrinsecum, ut sic dicam. Ad hunc igitur modum potest illa qualitas esse permanens, et quasi habitus; distingueretur autem a propriis habitibus, qui nunc acquiruntur, vel infunduntur, in modo operandi et trahendi voluntatem, qui modus ad diversitatem essentialem et quasi genericam inter illas qualitates sufficit. Adde etiam alteram partem esse probabilem, quod sit illa qualitas natura transiens, id est, ex natura sua non postulans conservari in esse, nisi quamdiu potest operari, ad modum impetus lapidi impressi: quia licet in qualitate spirituali non tam facile hoc intelligatur, non tamen in eo apparet aperta repugnantia, propter quam dicamus non posse a Deo fieri qualitatem talis naturæ, ut sit veluti instrumentum conjunctum divinæ virtuti ad necessitandam voluntatem, quæ natura sua non postulet durare, nisi quamdiu ad illum effectum deservit.

6. *Tertia difficultas.* — Tertia difficultas est, quia per hanc qualitatem superadditam voluntati non minuitur in aliquo intrinseco potestas voluntatis; ergo non potest per illam auferri potestas et dominium voluntatis ad influendum in talem actum; ergo, quantumvis illa qualitas sit naturaliter determinata ad efficiendum talem actum, poterit voluntas non cooperari illi, et sua potestate uti ad suspendendum actum, ac subinde non privabitur sua libertate per talem qualitatem. Declaratur exemplo et confirmatur hæc ratio: nam inde theologi ostendunt, per multiplicationem peccatorum nunquam posse voluntatem privari potestate et libertate ad non consentiendum similibus peccatis, quia peccata multiplicata non minuunt intrinsecam potentiam voluntatis per subtractionem (ut sic dicam) facultatis,

vel alicujus partis ejus, sed solum per additionem impedimenti vel inclinationis. Ita ergo, in præsentia, argumentamur qualitatem creatam inditam voluntati non posse illam omnino privare libertate ad aliquem actum, quia non minuit illius potentiam, aliquid illi detrahendo, sed ad summum addendo inclinationem ad talem actum; tamen quia sub illa semper manet integra potestas voluntatis, semper etiam poterit suum influxum continere. Secundo confirmatur, quia actus qui fit a voluntate post inditam sibi talem qualitatem, est ejusdem rationis cum actu qui circa idem objectum fieri posset ab eadem voluntate, sine tali qualitate; ergo influxus voluntatis in ipsum est etiam ejusdem rationis; ergo non minus cadit sub dominium voluntatis; ergo cooperatio illius qualitatis non potest privare voluntatem usu libertatis suæ circa talem actum. Denique voluntas a solo Deo immutari potest in suo connaturali modo operandi; nam, quia a solo Deo creari potest, ideo illi soli subjicitur in immediata transmutatione sua, ut sæpe divus Thomas repetit; ergo non potest qualitas creata immutare naturalem modum agendi voluntatis.

7. *Principium solutionis.* — Hæc quidem non carent probabilitate; nihilominus non satis ostendunt repugnantiam; quod satis est ut non facile asseramus divinam omnipotentiam non extendi ad imprimendam qualitatem voluntati, quæ illam sibi subjiciat (ut sic dicam) in agendo, eamque secum rapiat ad determinatam actionem necessario exercendam, positis aliis requisitis, ex parte intellectus, et ex parte concursus divini, necessariis ad agendum. Potestque hoc in hunc modum declarari, quia virtus voluntatis ad sustinendum suum actum finita est; ergo potest vinci per contrariam virtutem efficaciorum, et trahi necessario ad consensum, non per diminutionem facultatis voluntatis in se spectatæ, sed per majorem efficaciam, sicut gravitas lapidis vincitur ab impetu, quando sursum projicitur, licet gravitas ipsa in se non minuatur. Non est autem cur repugnet qualitatem creatam participare hanc majorem vim supra voluntatem, cum vis ipsius voluntatis finita sit, ut dixi: nam cum tota essentia et perfectio creatæ voluntatis finita sit, omnem etiam ejus proprietatem et efficaciam finitam esse necesse est. Deus autem infinitis modis potest qualitatem imprimere voluntati, et illam efficere alterius rationis ab omni habitu, et a modo agendi voluntatis, et cum majori

ac majori efficacia in infinitum: non apparet ergo repugnantia quominus possit efficere qualitatem necessitantem voluntatem.

8. *Tertia difficultas solvitur.* — Et ita non procedunt objectiones in contrarium factæ. Ad primam enim negatur consequentia, quia licet tota potentia voluntatis in se maneat integra, tamen sub illa qualitate manet quasi ligata omnis alia potestas non agendi, vel agendi aliud incompossibile cum effectu illius qualitatis, quia per illam superatur voluntas, et necessario ad secum cooperandum trahitur. Ad primam confirmationem negatur similitudo exempli, nam per multiplicationem peccatorum solum potest acquiri habitus in ipsa voluntate, qui semper subditur potestati ejus, etiamsi in infinitum augeatur, quia hæc est natura habitus; proportionatur enim actibus liberis, a quibus causatur, vel propter quos datur; secus vero esset de illa qualitate, quia ponitur esse alterius naturæ longe diversæ, et subdens sibi voluntatem in agendo. Unde ad secundam confirmationem respondetur actum ipsum, prout est qualitas quædam, esse posse ejusdem rationis, factum libere a sola voluntate, vel factum necessario ab eadem voluntate tali qualitate affecta: nihilominus tamen necessarium esse ut actio ipsa ad talem qualitatem sit distincta, sive specie, sive numero (hoc enim nunc non refert), quia dicit intrinsecam habitudinem ad diversum principium, quæ diversitas intelligi non potest sine distinctione in re inter ipsas actiones. Hæc ergo distinctio sufficit ut influxus voluntatis in una sit liber, et in altera necessarius, ut mox in simili explicabo. Ad ultimum respondetur voluntatem effective solum immutari a Deo, vel a seipsa, et hoc est quod divus Thomas et theologi docent; formaliter autem immutari potest a qualitatibus creatis illi immixtis, et hoc modo immutari potest in modo agendi ab illa qualitate, et tunc etiam effective a solo Deo immutatur, quia solus Deus illam qualitatem imprimat. Ita ergo fit satis probabilis assertio posita. Obiter tamen adverto difficultates positas eodem modo procedere in qualitate seu motione prædeterminante, atque in necessitante, quia motio prædeterminans physice etiam extrahit voluntatem a sua naturali indifferentia: et ideo qui prædictis rationibus in eam sententiam ducitur, ut existimet non posse necessitari voluntatem per inhærentem qualitatem, profecto idem dicere cogetur de qualitate vel motione prædeterminante. Præsertim cum inter illa

duo distinguere difficillimum sit, ut postea videbimus.

9. *Secunda assertio.—Ratio conclusionis.* — Dico secundo: Deus etiam potest immediate per seipsum necessitare voluntatem ex parte ipsius potentiæ, nulla facta mutatione ex parte judicii seu objecti, nec in aliis conditionibus physice vel moraliter requisitis ad libere volendum. Hæc assertio sumi potest ex divo Thoma, dicta quæstione vigesima-seconda, de Veritat., articulo octavo, quatenus ibi ait posse Deum immutare voluntatem ab una inclinatione actuali in aliam, vel per formam præviam voluntati inditam, vel per seipsum. Nam, ut dixi, cum absolute et sine restrictione de immutatione loquatur, recte potest intelligi de omni modo mutationis, sive liberæ, seu necessariæ. Et ita potest idem confirmari ex illo Proverb. vigesimo-primo: *Cor Regis in manu Dei est, et quocumque voluerit, vertet illud.* Quod testimonium ibi citat divus Thomas in argumento primo, et juxta doctrinam articuli illud exponit. Nam etiam illa verba Sapientis sunt absoluta, et sine limitatione sunt intelligenda, de quocumque modo quo Deus voluerit mutare voluntatem. Et sic etiam induci possunt quæ de omnipotentia Dei in voluntate immutanda tradit Augustin. in Enchirid., cap. nonagesimo-quinto usque ad nonagesimum-nonum. Ratio vero sufficiens illa est, quia quidquid Deus operatur per causas secundas, potest se solo operari, quod in genere efficientis causæ est in universum verum; sed dictum est posse Deum necessitare voluntatem media qualitate creata: ergo etiam sine illa poterit id facere sua efficacissima virtute increata. Probatur consequentia, quia licet in hoc sit diversitas, quod illa qualitas informet voluntatem, et consequenter determinet illam intrinsece in actu primo, quod non potest per seipsum facere vel supplere Deus, nihilominus illa informatio non est per se necessaria ad necessitatem actus secundi, quia talis necessitas provenit ab illa qualitate effective tantum, non formaliter. Et confirmatur ac declaratur: nam in qualitate creata duo intelligimus, scilicet, informare voluntatem et efficere actum tanto pondere et efficacia, ut secum ferat voluntatem: ex quibus illud prius non potest a Deo suppleri, hoc autem posterius potest efficacius fieri: voluntas autem per se non necessitatur ex primo, sed ex secundo; necessitatur enim in ipsa actuali efficientia: hanc autem efficacius potest Deus per seipsum præstare quam per qualitatem:

ergo si per qualitatem impressam potest necessitare voluntatem, multo magis per seipsum.

10. *Secundæ assertionis probabilitas.* — Unde possumus ulterius addere quod, licet esset impossibilis qualitas inferens voluntati necessitatem, nihilominus Deus per suam voluntatem posset immediate illam inferre; tum quia multa potest Deus facere in creatura per seipsum, quæ fortasse non potest facere per qualitatem creatam, vel per creaturam; ut potest per se facere unionem hypostaticam, et gratiam habitualem, et fortasse non per creaturam, et (quod verisimilius est) saltem non potest facere qualitatem quæ habeat vim connaturalem ad similes effectus. Sicut etiam verisimile est posse Deum elevare immediate per seipsum creaturam, ut sit instrumentum creationis, et tamen non potest facere qualitatem, cui hoc sit connaturale. Sic ergo, licet admitteremus non posse dari qualitatem creatam inditam voluntati, quæ illam per vim sibi connaturalem sibi subjiciat, et privet sua libertate in agendo, nihilominus non esset neganda hæc efficacia divinæ voluntati per seipsam, quia efficacia divinæ voluntatis longe altior est, nam est infinita simpliciter, et habet naturale dominium supremum in ipsam hominis voluntatem, et habet absolutam omnipotentiam ad omne id quod non repugnat, et in hoc nulla apparet repugnantia. Quia non minus subjicitur voluntas nostra voluntati divinæ, quam membra nostri corporis nostræ voluntati subduntur; sed voluntas nostra habet efficaciam movendi ex necessitate manum quo vult, etiamsi nihil prævium in illam imprimat: ergo idem potest facere Deus per efficacem voluntatem suam circa hominis voluntatem. Item potest elevare creaturam seu creatam potentiam ad agendum aliquid supernaturale, nihil prævium illi imprimendo, sed tantum supernaturalem concursum simultaneum illi tribuendo, ut in materia de Sacramentis et de Incarnatione late dixi, et infra libr. 3 dicam: ergo eodem modo potest necessitare voluntatem, faciendo immediate ut modo præternaturali operetur.

11. *Duo hic habes.—Unum certum.—Alterum dubium.* — Sed difficultas est in explicando modo quo Deus potest hoc facere. In quo unum est certum, scilicet, necessarium esse ut Deus, efficaci et absoluta voluntate, excludente omnem conditionem contingentem ex parte voluntatis humanæ et antecedentem ad con-

sensum hominis, velit facere ut homo hic et nunc, et circa objectum sic propositum consentiat, seu talem actum voluntatis eliciat. Nullum enim aliud decretum voluntatis Dei potest habere efficaciam necessitandi voluntatem creatam, quia per nullum aliud applicat Deus omnipotentiam suam simpliciter et absolute ad operandum: ideoque de huiusmodi tantum decreto intelligunt theologi locutiones illas sacræ Scripturæ: *Nemo est qui possit resistere voluntati tuæ. Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit. Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*, et similes. Dubium vero est an hoc decretum, ut necessitet voluntatem, aliquid in illa efficiat, quod non efficit quando cum illa libere operante concurrat. Ratio dubitandi est, quia non potest intelligi quid aliud efficiat; supponimus enim nihil prævium efficere: ergo nihil facit nisi actum ipsum volendi; et non facit illum Deus solus (ut contra Nominales supponimus); ergo facit illum cooperando simultanee cum voluntate: at hoc ipsum facit, cum concurrat ad liberum actum voluntatis: neque etiam ipsi actus sunt diversi, quia actus liber et necessarius non sunt per se distincti in entitate, sed solum per denominationem a potentia: ergo in tali efficientia nihil diversum ex parte actus potest intelligi. In contrarium vero est, quia immutatio illa voluntatis humanæ in modo agendi est aliquis effectus ad extra: ergo non potest intelligi quod per divinam voluntatem fiat, quin aliquid ad extra operetur: at vero si in voluntate creata nihil diversum fit ab eo quod libere operando facit, nihil fit ad extra ex vi illius specialis voluntatis Dei, quod sine illa non fiat: ergo non potest per illam modus naturalis operandi voluntatis immutari: ergo nec potest voluntas humana per solam illam voluntatem divinam necessitari.

12. *Aliorum placitum de decreto conditionato et absoluto.*—In hoc puncto aliqui dicunt Deum duplici decreto voluntatis suæ posse concurrere cum humana voluntate ad agendum, scilicet per decretum concurrendi includens conditionem, si voluntas humana non resistat, seu si suum influxum adjungat, vel per decretum omnino absolutum, quo vult absolute hominem in tali occasione consentire: et primum decretum dicunt sufficere ad liberam actionem nostræ voluntatis, quod etiam nos ut verum supponimus. De secundo vero, aiunt sufficere ut eo ipso nostram voluntatem necessitet, etiamsi per illud non aliter cum illa Deus concurrat ad extra quam per

prius decretum, fere propter rationes factas. Quia actus liber et necessarius non necessario distinguuntur in sua entitate, vel modo reali intrinseco, ut patet in motu subito voluntatis, qui per solam advertentiam rationis fit liber: ergo similiter, ut noster actus sit necessarius, sufficet ut diverso modo a divina voluntate procedat: ergo, sine diversa mutatione physica in nostra voluntate, per solam mutationem moralem poterit per divinam necessitari, quia actus necessarius et liber non physice sed moraliter differunt. Secundo, quia actio facta in utroque casu a nostra voluntate est ab eodem principio, scilicet, voluntate nostra, Deo coagente, et tendit in idem objectum, ut supponimus, et in eundem terminum intrinsecum, qui est actus ipse, ut est qualitas quædam: ergo est una et eadem actio physice spectata, quia actiones non possunt distingui, nisi ex aliquo istorum principiorum: ergo nihil physice distinctum potest ibi inveniri ex parte Dei. Tertio, postquam voluntas libere elicit actum, potest necessitari ad perseverandum in illo, per solam voluntatem Dei absolutam, qua decernat non suspendere illum concursum, et suspendere omnem alium ad quemcumque actum, quo voluntas possit reniti: ergo tunc idem actus libere elicited continuabitur necessario sine mutatione physica in voluntate facta; ergo idem posset ab initio fieri. Quarto, possumus hoc confirmare exemplo supra posito; nam potentiæ animæ nostræ natura sua subordinatæ voluntati, et non impeditæ, si voluntas nostra absolute velit, efficaciter ac necessario applicantur ad opus, non quia voluntas in illis vel in actionibus earum faciat aliquid distinctum ab his quæ naturaliter ab ipsis fieri possunt, sed tantum propter subordinationem et naturalem sympathiam inter ipsas: sed magis subordinatur nostra voluntas divinæ, magisque illi volenti obedit: ergo propter hanc solam subordinationem voluntas nostra necessario prodibit in actum, volente Deo efficaciter, etiamsi nihil novum et reale in nostra voluntate vel in ejus actione fiat.

13. *Refellitur.*—*Duplex decretum efficaciæ distinguitur.*—Hanc vero sententiam censeo falsam et impossibilem. Et imprimis distinguere soleo in divina voluntate duplex decretum efficaciæ: unum per modum intentionis tantum, seu interni propositi, nihil per se ipsum et immediate ad extra operans, quam voco internam prædefinitionem Dei; aliud per modum usus seu executionis, quia per illud

efficaciter Deus ad extra operatur quod vult, et immediate, quantum est ex parte voluntatis. Quam distinctionem aliqui ex modernis impugnare tentarunt, sed incassum et sine efficacia, ut in libro 5 iterum dicam. Loquendo ergo de primo decreto absoluto voluntatis Dei, certissimum mihi est non satis esse, ut actus voluntatis necessario fiat a nobis, quod a tali decreto procedat ex parte Dei; nam multi actus nostræ voluntatis sic prædefiniti a Deo fiunt a nobis libere et meritorie, ut capite sequenti attingam, et latius in lib. 5 dicam. Ergo solum illud decretum per se non sufficit ad necessitandam nostram voluntatem. Et ratio clara est, quia illud decretum per se non influit in nostram voluntatem, ut supponimus, sed ex vi illius Deus applicat media congruentia, ut nostra voluntas infallibiliter velit, et suum decretum impleatur, quod potest fieri absque necessitate voluntatis humanæ; ergo ex vi illius decreti non necessitatur voluntas. Ut ergo illa sententia aliquam speciem probabilitatis habeat, necesse est ut de posteriori decreto loquatur.

14. *Humana voluntas non mutatur solum extrinseca denominatione Dei.*—Verumtamen, etiam loquendo de potestate Dei absoluta, dico non posse voluntatem divinam necessitare humanam per solam extrinsecam denominationem, ac propterea necessarium esse ut aliquo reali vel physico modo Deus immutet voluntatem creatam, vel actionem ejus, ut faciat illam cum necessitate operari. Probatur primo a posteriori, quia si denominatio extrinseca sufficeret, quælibet prædefinitio Dei sufficeret ad necessitandam voluntatem humanam: consequens autem non est probabile nec verisimile, ut in lib. de Auxil. late dixi, et in lib. 5 iterum dicam: ergo nulla denominatio tantum extrinseca a divina voluntate absoluta sufficit ad illum effectum necessitandi voluntatem, nisi physica efficientia voluntatis divinæ in humanam intercedat. Major probatur, quia quælibet voluntas absoluta, qua Deus vult et prædefinit ut voluntas humana consentiat aut velit aliquid, denominat actum voluntatis humanæ absolute et efficaciter volitum a Deo, et infallibiliter futurum ex vi illius voluntatis divinæ: ergo si nulla alia efficientia necessaria est, omnis huiusmodi prædefinitio divina infert humanæ voluntati necessitatem, et tollit ejus libertatem.

15. *Argumentum a priori.*—Præterea probatur a priori, primo, quia actus nostræ voluntatis immediate denominatur liber per res-

pectum ad ipsam voluntatem hominis, ut est in proxima potentia volendi et non volendi, cum illa elicit actum: ergo quamdiu voluntas hominis elicit actum, habens utramque potestatem, seu utramque partem suæ potestatis agendi et non agendi expeditam, et proxime applicatam ad opus, actio ex illa manans non potest non esse libera, quia non potest non habere eundem respectum et eandem denominationem a tali potestate. At vero per solam voluntatem Dei extrinsecam, et nullum alium influxum tribuentem homini ad suam operationem præter illum quem ad libere operandum præbere solet, non mutatur nec impeditur potestas voluntatis nostræ, quantum ad illam utramque partem agendi et non agendi: ergo nec mutari potest denominatio actionis ex libera in necessariam. Ergo nunquam potest actio voluntatis humanæ esse necessaria, et non libera in se, propter solam denominationem extrinsecam ab actu voluntatis divinæ: ergo ut voluntas efficax Dei necessitet humanam, non satis est quod illam denominet volitam, sed necesse est ut aliquid ad extra efficiat in ipsam voluntatem.

16. *Excogitata responsio.*—*Instantia.*—Responderi potest voluntatem quidem divinam non necessitare creatam, nisi efficiendo in illam, non tamen efficere aliud quam ipsummet actum volendi ejus, neque efficere illum nisi per eundem concursum per quem efficit actum liberum, sed in hoc solum differre quod, per voluntatem absolutam et efficacem Dei, vehementius et immutabilius imprimatur voluntati humanæ ille concursus divinus, quam per ordinariam voluntatem qua Deus vult concurrere cum voluntate, quasi indifferenter et relinquendo illam ut libere cooperetur. Sed contra hoc insto, quia hoc totum non excedit denominationem extrinsecam, et ideo satis esse non potest vel ad necessitandam voluntatem, vel ad efficiendum ut ille concursus immutabilis vel firmiter voluntati imprimatur.

17. *Instantia probatur et explicatur.*—Probatur, quia si concursus Dei in sua entitate et modo intrinseco est omnino idem, quando procedit a voluntate absoluta seu determinata Dei, et quando a conditionata seu indifferente, ergo quod procedat ab hac vel illa voluntate, tantum est denominatio extrinseca respectu talis concursus; ergo per illam solam non potest vel firmiter adherere, vel fieri immutabilior. Secundo, id amplius explicatur, quia concursus Dei non potest firmiter vel immuta-